

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

У статті розглянуто основні сучасні технології самостійної роботи студентів, акцентовано увагу на їх змістових характеристиках та особливостях використання у професійній підготовці соціальних педагогів. Автор аналізує різні погляди щодо розкриття сутності поняття «педагогічна технологія»; розглядає основні форми організації самостійної роботи соціальних педагогів. Акцентується увага на доцільності використання складових програми «Читання та письмо для розвитку критичного мислення» (далі – ЧПКМ) у професійній підготовці соціальних педагогів на основі характеристики її складових (мети, особливостях використання, стратегій та міністратегій організації самостійної роботи).

Ключові слова: технології, самостійна робота, підготовка, соціальний педагог, стратегія.

У статье раскрыты основные современные технологии самостоятельной работы студентов, акцентировано внимание на их содержательных характеристиках и особенностях использования у профессиональной подготовке социальных педагогов. Автор анализирует разные взгляды к рассмотрению сущности понятия «педагогическая технология»; рассматривает основные формы организации самостоятельной работы социальных педагогов. Уделяется внимание необходимости использования составляющих программы «Чтение и письмо для развития критического мышления» (далее – ЧПКМ) у профессиональной подготовке социальных педагогов на основе характеристики ее составляющих (цели, особенностей использования, стратегиях и министратегиях организации самостоятельной работы).

Ключевые слова: технологии, самостоятельная работа, подготовка, социальный педагог, стратегия.

In the article the basic modern technology independent work of students, a focus on their semantic characteristics and features used in the training of social workers. The author analyzes the different views on the disclosure of the nature of "educational technology", examines the major forms of independent work of social workers. Attention is focused on the feasibility of using components of the program "Reading and Writing for Critical Thinking" in the training of social workers on the basis of the characteristics of its components (purpose, usage, policies and ministrategy of independent work by "Reading and Writing for Critical Thinking").

Keywords: technology, self-study, education, social pedagogue, strategy.

Постановка проблеми. Сучасні зміни, що відбуваються в суспільстві, диктують нові вимоги до якості освіти в цілому та до підготовки випускників вищої школи зокрема. Професійний ріст майбутнього соціального педагога, як спеціаліста та його соціальна затребуваність в умовах сьогодення, як ніколи залежать від його вміння проявити ініціативу, уміння вирішувати нестандартні завдання, від здатності планувати та передбачати результати своїх самостійних дій. Вирішення даного завдання потребує удосконалення навичок студентів щодо оволодіння вміннями та навичками самостійного одержання знань та підвищення рівня своєї кваліфікації, тобто удосконалення організації самостійної роботи майбутніх соціальних педагогів, яка повинна бути більше спрямована на здобуття досвіду творчої, науково-інформаційної діяльності. Вище вказане особливо актуальне у зв'язку із розвитком нових форм освітнього процесу: дистанційного навчання, екстернату, системи неперервного навчання тощо.

Однією із професійних компетенцій соціального педагога є здатність та уміння грамотно здійснювати та брати участь у різноманітних інформаційних процесах: пошуку, зберігання, переробки або поширення. Сучасні технології дають змогу розміщувати, зберігати чи передавати інформацію на будь – яку відстань та у будь – яку країну тощо. В таких умовах першочергове місце посідає підготовка майбутніх соціальних педагогів,

здатних до самоосвіти та здійснення їх навчання із використанням сучасних технологій самостійної роботи.

Значний внесок у розробку методології і теорії поняття педагогічної технології зроблений сучасними педагогами: В. Безпалько, Б. Лихачовим, М. Кларінім, В. Монаховим, Г. Селевко та іншими. Проблему педагогічної інноватики розглядали такі вчені як О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та інші.

Мета статті: висвітлити особливості використання сучасних технологій в процесі самостійної роботи майбутніх соціальних педагогів, вказати їх переваги та недоліки.

Виклад основного матеріалу. Актуальним у наш час є застосування найрізноманітніших технологій навчання. Технологія навчання – це системний метод створення, застосування і визначення усього процесу навчання і засвоєння знань з урахуванням технічних та людських ресурсів та їх взаємодії, який сприяє оптимізації освіти. Вони більшою мірою орієнтовані на студента, а не на предмет вивчення, на перевірку методів і техніки навчання у ході емпіричного аналізу та широкого використання аудіовізуальних засобів у навчанні, визначає практику в тісному зв'язку з теорією навчання.

Сьогодні існує велика кількість технологій навчання, проте використання традиційних та впровадження нових технологій навчання та самостійної роботи протікає стихійно. Відзначимо, що у процедурі їхнього відбору існують проблеми, пов'язані із новими цілями освіти та старими способами представлення та засвоєння знань, об'ємами інформації, яку необхідно передати студентам і обмеженою кількістю часу, відведеного для цього, необхідністю розробки методології використання нових педагогічних технологій в освіті, зокрема у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів шляхом залучення до самостійної роботи.

Впровадження інновацій у педагогічний процес навчального закладу покликане забезпечити підвищення якості навчання студентів або знизити витрати на досягнення звичних результатів освіти. Отож, одним з найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних технологій навчання.

Зазначимо, що основу та зміст інноваційних освітніх процесів становить безпосередньо інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему з метою її удосконалення. Прагнення постійно оптимізувати навчально-виховний процес зумовило появу нових та вдосконалення використовуваних раніше педагогічних технологій різних рівнів і різної цільової спрямованості, зокрема це і стосується процесу організації самостійної роботи майбутніх соціальних педагогів. Технологія – це сукупність прийомів, що застосовуються в якій-небудь справі, майстерності, мистецтві (тлумачний словник). В наш час ми досить часто зустрічаємось із поняттям педагогічної технології. Існують різні погляди на розкриття цього поняття (див. рис.1).

Узагальнивши визначення, подані у таблиці, можна стверджувати, що педагогічна технологія – це сукупність засобів та методів відтворення обґрунтованих процесів навчання і виховання, що дозволяють успішно реалізовувати поставлені освітні цілі. Центральною у розробці технологій є проблема правильного визначення та чіткого формулювання цілей навчання. Загальні, розпливчасті цілі не сприяють вибору саме таких методичних засобів, які гарантують досягнення певного результату. Тому найперша умова побудови технології навчання й самоосвіти – конкретизація навчальної мети: зрозуміти, засвоїти, вивчити, застосувати за зразком чи в нових умовах, запам'ятати тощо. Залежно від мети самостійного опрацювання матеріалу визначається і кінцевий результат.

Важливу роль у організації самостійної роботи студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка» повинне відводитись викладачу. Саме від нього залежить методичне забезпечення реалізації даного виду роботи та її контроль з метою корекції та діагностики результативності цієї роботи. Якщо викладач обере занадто складні чи занадто легкі завдання для студента, то він їх або не виконає або виконає без мотиваційної основи, без користі для свого саморозвитку, не пізнавши нічого нового для себе, що нестиме негатив на діяльність студента. Слід пам'ятати про те, що навантаження студентів повинно мати міру,

їх потрібно консультувати по питаннях виконання запропонованих завдань для самостійної роботи та безперечно мотивувати. Відсутність мотивації під час виконання самостійної роботи, її завдань спричиняє лише поверхову пізнавальну активність студентів, тобто вони вивчають матеріал не проникаючи у суть явищ, не встановлюють між ними причинно-наслідкові зв'язки тощо. Подібне ставлення до виконання завдань самостійної роботи в майбутньому може перенестись на саму діяльність соціального педагога і буде заважати йому здійснювати свої професійні обов'язки, заважатиме розумінню тих людей, чиї проблеми він повинен допомогти вирішити тощо.

Рис. 1. «Педагогічна технологія як педагогічне явище»
(складено на основі узагальнення матеріалів 1, 3, 5, 6)

Основними формами організації майбутніх соціальних педагогів є:

- пошук необхідної інформації в інтернеті;
- підготовка рефератів або повідомлень;
- підготовка до опитування; колоквиуму;
- підготовка до тестування, аудиторної контрольної роботи;
- підготовка до семінарських, практичних та лабораторних робіт;
- написання творчих робіт на запропоновану тематику;
- підготовка мультимедійних презентацій;
- виконання індивідуального навчально-дослідного завдання;
- підготовка курсової роботи чи дипломної;
- написання звіту по практиці тощо.

Вказані вище форми організації самостійної роботи студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка» є традиційними і недостатньо цікавими для студентів, навіть дещо застарілими в плані подачі алгоритму їх виконання. На нашу думку, доцільно використовувати поряд із ними також і інноваційні педагогічні технології, зокрема складові програми «Читання та письмо для розвитку критичного мислення» (далі – ЧПКМ). Окреслимо основні аспекти вказаної вище програми на рис. 2.

Рис. 2. «Складові програми ЧПКМ».

Запропонована методична система – універсальна. За її допомогою викладач може залучити всіх студентів аудиторії до активного набуття знань, до творчої діяльності, де всі студенти стають учителями, а група – діяльною громадою тих, хто вчиться. Розглянь детальніше особливості використання стратегій ЧПКМ у роботі з соціальними педагогами, що подані у таблиці 3 «Стратегії та міні стратегії організації самостійної роботи за ЧПКМ».

Сучасні вимоги до навчального процесу в вищій школі полягають не тільки в тому, щоб студенти отримали систему наукових фактів, готових істин і штампів поведінки. Навчання повинно формувати у них здатність творчо мислити, уміння зіставляти та аналізувати факти, аргументовано захищати свою точку зору, критично ставитися до джерел інформації, учитися розуміти інших, співпрацювати з ними. У цій ситуації на допомогу викладачам прийдуть активні та інтерактивні методи (або методи активізації пізнавальної діяльності), що у наш час успішно застосовуються в багатьох країнах світу.

Методи активізації пізнавальної діяльності дозволяють вирішити комплекс проблем, які досить часто постають перед викладачем: усі студенти групи включаються в роботу; опрацьовується, узагальнюється й повторюється велика кількість навчального матеріалу; кожен має можливість висловити своє судження; студенти навчаються грамотно аргументувати свою думку і знаходити альтернативні рішення; формуються доброзичливі стосунки в студентському колективі.

Таблиця 1

Стратегії та міністратегії організації самостійної роботи
(складено на основі узагальнення наукових джерел 7,8, 9, 10)

<i>№ з/п</i>	<i>Назва стратегії</i>	<i>Змістові характеристики</i>	<i>Основні методи і форми роботи</i>
1	«Групування»	міністратегія для підведення підсумків вивченого, спосіб графічного зображення нових знань; не переобтяжує викладача побудовою діалогу на лекції; має вигляд тренування на етапі накопичення фактів	застосовується у невеликих групах; забирає небагато часу

2	«Дискусійна сітка Алверманна»	використовується для навчання студентів дискусії. Записати в першу і третю колонки аргументи в захист тези і проти неї. Потрібно записати якнайбільше аргументів. Після того, як аргументи вичерпані, починають почерговий захист кожного з них	виступ студента триває не більше 1 хвилини. Висновки робить та група студентів, яка мала найбільше аргументів
3	«Сенкан»	міністратегія для узагальнення вивченого, дуже стисло узагальнення знань учнів про історичні події, творчість письменників, літературні образи, явища природи тощо. Має чітку структуру. Це 5-рядковий вірш, який відкидає будь-яку другорядну інформацію. Структура : 1. Іменник – одне слово. 2. Опис іменника двома прикметниками. 3. Дія прикметника передана трьома дієсловами. 4. Складається речення із 4 слів. 5. Висновок пишеться одним словом – іменником	студент у формі вірша подає найголовнішу інформацію по опрацьованій темі, творчо підходить до його побудови
4	«Кола Вена»	міністратегія для навчання студентів співставленню, порівнянню, знаходження спільних рис, явищ, ознак в образах літературних героїв, творчості письменників, історичних діячів, явищах природи, властивостях геометричних фігур тощо	застосовується у невеликих групах; забирає небагато часу
5	«Титанік»	стратегія, в якій використано ігровий елемент. Треба довести права тільки однієї людини на порятунок. Це робиться двома варіантами: 1 варіант – учні кластуденти групи діляться і групи адвокатів і суддів, які звинувачують і оправдовують "пасажирів". 2 варіант – самі пасажирів по черзі доводять своє право на порятунок. "Пасажирами" можуть бути на керівники, полководці, винахідники, вчені тощо	уявна ситуація катастрофи на пароплаві "Титанік", коли врятуватися може лише 1 особа із усіх "пасажирів"
6	«Позначки»	ця міністратегія допомагає усвідомлювати текст, виділяти в ньому відоме, невідоме, цікаве, "сортувати" матеріал. В процесі читання тексту студенти роблять на полях позначки "+" – відома інформація, "-" – нова інформація, "?" – незрозуміла інформація, "!" – що здивувало, збентежило. Після цього заповнюється табличка в зошиті, в яку заносяться записи з опрацьованого тексту	привчає до ефективної самостійної роботи з текстом
7	«Знаю - хочу знати - вивчу»	міністратегія, яка допомагає розвивати пізнавальні інтереси студентів, стимулювати їхній інтерес до вивчення нового матеріалу.	на початок вивчення нової теми студенти записують в таблиці те, що їм вже було відомо з нової теми в колонці з буквою З, тобто "Знаю". Далі в колонці під буквою Х – "Хочу знати", в останній колонці під буквою В – "Вивчу"

Запропоновані нижче методи впорядковані за принципом зростаючої складності, де спочатку розглядаються прості щодо організації, а також доступні для будь-якого студентського колективу, потім описуються складні, що передбачають наявність певного рівня підготовки студентів, відповідної фахової майстерності вчителя. Усі вони певним чином поєднані між собою і можуть використовуватись окремо або комплексно. Педагог сам обирає доцільність їх, застосування: від окремого елементу лекції до технології навчання.

"Обговорення проблеми в загальному колі". Студенти розташовуються колом. Вся група обговорює різні аспекти запропонованої проблеми, що триває доти, поки є бажачі висловитись. Викладач узагальнює ідеї.

"Мікрофон". Викладач пропонує студентам проблемне запитання. Вони беруть умовний "мікрофон" (ручку, олівець, пенал тощо) і передають його один одному, по черзі висловлюючи свою думку. Відповідає тільки той, хто отримав "мікрофон". Виступи повинні бути лаконічними: вони не коментуються і не оцінюються.

"Незакінчені речення". Визначивши тему для обговорення, викладач формулює початок речення і пропонує студентам закінчити його. Кожен наступний учасник діалогу має починати із запропонованої формули.

"Мозковий штурм". Викладач чітко формулює питання, записує його на дошці і пропонує студентам висловити ідеї, навести фрази чи слова, що розкриватимуть поставлену проблему. Усі пропозиції (без зауважень і коментарів) записуються на дошці в порядку їх висловлення. Кількість ідей заохочується. Наостанок відбувається колективне обговорення та критична оцінка запропонованих версій.

"Метод ПРЕС". Викладач пояснює механізм етапів методу і наводить приклади його застосування. Бажаючі роблять спроби застосувати цей метод щодо визначеної проблеми. Коли алгоритм зрозуміють усі студенти, викладач використовує його на кожному занятті. Залежно від складу студентського колективу алгоритм можна спростити: **ПОЗИЦІЯ → ПРИКЛАД → ВИСНОВКИ**.

"Навчаючи вчуся" ("Кожен навчає кожного", "Броунівський рух"). Викладач готує картки з фактами щодо визначеної теми і роздає по одній для кожного студента. Упродовж кількох хвилин діти вивчають отриману інформацію. Переміщуючись по групі, вони обмінюються між собою знаннями, намагаючись протягом визначеного часу поспілкуватися із максимальною кількістю товаришів. Виконавши вправу, студенти відтворюють отриману інформацію під час колективного обговорення.

Ефективною є робота майбутніх соціальних педагогів у парах. Роботу можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети (засвоєння, закріплення, перевірки знань, умінь, навичок). Робота в парах складається з таких основних етапів:

1. Постановка проблеми та її короткий аналіз.
2. Об'єднання студентів у пари шляхом поділу групи на дві половини.
3. Проведення інструктажу:
  - визначення почерговості студентських висловлювань;
  - встановлення тривалості обговорення: кожного зокрема і всіх разом.
4. Виконання роботи в парах:
  - студенти сідають обличчям один до одного, устанавлюють контакт очима;
  - співрозмовники використовують жести та звуки заохочення: кивок головою, доброзичливу посмішку, слова "так-так";
  - за потреби партнери ставлять один одному уточнювальні запитання;
  - студенти висловлюються чітко, наводять приклади, пояснюють думки;
  - співбесідники не змінюють тему розмови, не дають порад, не перебивають, не оцінюють один одного.

5- Представлення результатів роботи. Загальне обговорення.

"Карусель". Викладач розставляє стільці у два кола попарно. Студенти із внутрішнього кола розташовані спинами до центру, із зовнішнього – сидять обличчям до товаришів (один навпроти одного). Внутрішнє коло нерухоме, зовнішнє – рухоме. За сигналом керівника учасники зовнішнього кола пересуваються на один стілець праворуч і стають перед наступним партнером. Після проходження повного кола робота припиняється.

1-й варіант. Студенти заздалегідь готують запитання (поняття, дати) і записують їх на картках, вказуючи на звороті власне ім'я. Під час роботи партнери опитують один одного. Правильно відповівши на запитання, студент отримує від свого товариша його картку. Переможець визначається за найбільшою кількістю зібраних карток.

II-й варіант. Кожен студент, що сидить у зовнішньому колі, пересуваючись, збирає і записує максимум інформації із зазначеної проблеми. Після закінчення руху по колу учасники можуть помінятися ролями і продовжувати співпрацю;

III-й варіант. Учасники внутрішнього кола – спільники однієї думки, а зовнішнього – іншої. У зошитах фіксуються всі аргументи партнерів.

"Навчальні пари" ("Змійка", "Ескалатор"). Усі студенти вивчають навчальний матеріал за алгоритмом. У правому ряду сидять "учні", у лівому – "учителі". Коли "учні" виконали завдання, їм пропонується залишатися на своїх місцях, а "учителям" з лівого ряду пересісти на одне місце вперед (учень з першої партії переходить на останню). Створюються нові пари, і в них

кожний партнер виконує нові функції: "учитель" стає "учнем", а "учень" - "учителем". Завдання "учителя" - задавати питання до щойно опрацьованого матеріалу, тлумачити незрозумілі поняття, виділяти основну ідею. Таке пересаджування може тривати до 20 хвилин.

"Два-чотири-усі разом" ("Снігова куля"). Викладач ставить перед студентами проблему. Вони протягом 1-2 хвилин індивідуально аналізують імовірні відповіді. Тоді група об'єднується в пари, які після нетривалого спілкування виробляють узгоджену позицію. Пари об'єднуються в четвірки, обговоривши попередньо досягнуті варіанти, визначають спільне рішення. Кожна четвірка аргументує остаточний варіант під час колективного обговорення.

"Ротаційні (змінювані) трійки". Викладач об'єднує студентів у "трійки", що утворюють коло. Кожна "трійка" знайомиться із запитанням (однаковим для всіх), і всі учні, обговоривши його, по черзі відповідають. Після загальної дискусії учасники називають свої порядкові номери (від 1 до 3). "Двійки" переходять до наступної "трійки" за годинниковою стрілкою, а номери "три" - через дві "трійки" проти годинникової стрілки. Студенти з номером "один" залишаються на місці і є постійними членами "трійки". Кількість ротацій у "трійках" дорівнює кількості підготовлених запитань. Так, пройшовши три ротації, кожен учасник зустрічається із шістьма товаришами, що стануть окремими завданнями для кожної групи. Така робота може застосовуватися на різних етапах лекції чи практичного заняття. Досить вдало можна організувати співпрацю під час проведення модульного оцінювання.

"Діалог". Спільний пошук усіма створеними в групами узгодженого вирішення однієї проблеми, що знаходить відображення в заключному тексті, таблиці, схемі тощо. Після обговорення проблеми кожна група створює власний текст, таблицю, схему, які доповідач записує на дошці або аркуші паперу. Спеціальна група експертів, що теж готує свій варіант відповіді, узагальнює й пропонує кінцевий варіант для всього класу. Його записують в зошити. За сценарієм "Діалогу" відбувається "Конкурс", де кожна група прагне створити кращий зразок виконання завдання. Експерти оцінюють і текст, і його захист.

"Синтез думок". Аналогічна з "Діалогом" початкова фаза, але групи не роблять запису на дошці, а передають свої узагальнення в інші групи по колу, котрі додають своє та підкреслюють те, з чим не погоджуються. Опрацьовані аркуші експерти зіставляють із власним варіантом, складають звіт й виносять на загальне обговорення.

"Техніка номінальних груп" ("Голосування"). Група сідає навколо стола, де є листок паперу з чітко сформульованим завданням. Учні самостійно, „ без консультацій, записують свої пропозиції щодо поданого завдання в зошитах. Потім занотовують ці ідеї на спільному великому аркуші. Школярі мають право відхилити невдалі думки і висувати нові. Після цього кожному самостійно пропонується вибрати п'ять найбільш цінних пропозицій і записати їх номери на листочках. Пропозиції, що отримали найменшу кількість голосів, не відкидаються, а беруться під контроль: можливо вони потребують додаткового опрацювання. Можна провести загальне обговорення результатів голосування і провести повторне.

"Мнемотур". Нагадує телевізійні "Що? Де? Коли?", "Брейн-ринг". Групи по черзі формулюють запитання з означеної проблеми. Інші - протягом хвилини обговорюють і представляють варіанти відповіді.

"Мозаїка" ("6 на 6 на 6", "Ажурна пилка"). Робота проводиться у два етапи. Перед тим як розпочати вправу необхідно поділитися на групи. Поділ повинен бути подвійним, наприклад: А1, А2, А3. А4. А5. А6; Б1, Б2, Б3, Б4, Б5, Б6; В1, В2. В6. Кількість учнів у групі має дорівнювати кількості груп. Під час першого етапу групи розташовуються за столами згідно з літерами (А, Б, В, Е) й отримують завдання, що стосується різних аспектів однієї теми. На другому етапі групи формуються відповідно до чисел (1, 2, 3, 6) і виконують спільне завдання. Спочатку кожен учасник нової групи представляє результати роботи з першого етапу, а потім разом виконують нове завдання. Метод "ажурна пилка" передбачає наявність третього етапу, під час якого учні повергаються в первинну групу й діляться отриманою під час другого етапу інформацією.

"Пошук інформації". Аналіз першоджерел за допомогою пізнавальних завдань. Може поєднувати вивчення однакових джерел за спільними, різних - завізними завданнями.

"Акваріум". Учитель об'єднує студентів у групи й пропонує їм познайомитися з проблемою. Одна з груп сідає в центрі класу (або на початку переднього ряду), отримує завдання для опрацювання й протягом 3-5 хвилин обговорює варіанти рішення. Студенти, які перебувають у зовнішньому колі, слухають, не втручаючись у перебіг дискусії. По завершенні роботи повертаються на свої місця, а викладач зі слухачами аналізує побачене. Після цього місце в "акваріумі" займає інша група, котра обговорює наступну ситуацію.

"Коло ідей". Усі групи працюють над однією проблемою. Завершивши обговорення, вони послідовно озвучують лише її один аспект. Викладач запитує до тих пір, поки вичерпаються всі ідеї. Таку роботу можна виконувати письмово.

"Круглий стіл". Кожна група обговорює всі обґрунтовані позиції-щодо поставленої проблеми й фіксує їх у зошитах. Викладач пропонує першій групі назвати 2-3 записані тези. Якщо такі версії є в інших групах, студенти викреслюють їх зі свого списку. Наступні групи називають ті варіанти, що не звучали раніше. Робота триває до повного розгляду проблеми.

Вказані вище методи можна використовувати з метою перевірки виконання завдань самостійної роботи студентами, що дасть змогу оптимально використати час та якісно проаналізувати стан опрацювання матеріалу студентом самостійно.

Отож, використання стратегій та міністратегій ЧПКМ дає змогу організувати самостійну роботу соціального педагога таким чином, щоб цей процес відповідав вимогам сучасності, новим тенденціям у розвитку освіти та сприяв професійній підготовці його, як майбутнього фахівця. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у апробації результативності стратегій самостійної роботи у процесі підготовки соціальних педагогів на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях (бакалавр, спеціаліст, магістр).

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Дементієвська Н. П., Морзе Н. В. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів // Інформаційні технології і засоби навчання: Зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука. – К.: Атака, 2005. – С. 76 – 95.
3. Макрідіна Л. О. Використання сучасних технологій у педагогічній діяльності // Початкова школа. – 1995. – № 7. – С. 26-30.
4. Морзе Н. В., Дементієвська Н. П. Intel. Навчання для майбутнього. / Н. В. Морзе, Н. П. Дементієвська – К.: Нора-прінт, 2005. – 528 с.
5. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. / Е. С. Полат – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 272 с.
6. Попова О. В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті. / О. В. Попова – Харків, 2001.
7. ЧПКМ: [Електронний ресурс]: Режим доступу до публікації: [docme.ru>doc/81102/chpkm](http://docme.ru/doc/81102/chpkm).
8. Чтение и письмо для развития критического мышления: [Електронний ресурс]: Режим доступу до публікації: [unn.runnet.ru>rus/sorosnn/1998/educritthink.htm](http://unn.runnet.ru/rus/sorosnn/1998/educritthink.htm).
9. Чтение и письмо для развития критического мышления: [Електронний ресурс]: Режим доступу до публікації: [nsportal.ru>novye...forum...kriticheskogo-myshleniya...](http://nsportal.ru/novye...forum...kriticheskogo-myshleniya...)
10. Технологія "Читання та письмо для розвитку критичного мислення" (ЧПКМ): [Електронний ресурс]: Режим доступу до публікації: [ua.textreferat.com>referat-12252.html](http://ua.textreferat.com/referat-12252.html).

Рецензент: д. пед. н., доц. Бенера В. Є.